

FÆSTEBREVE FRA GELSKOV (1669—92) OG FRA LANGESØ (1670—92)

ved *Albert Fabritius*

I Tilslutning til Lektor H. H. Fussings foranstaaende Artikel om Adolph Hans von Holstens Regnskabsbøger skal her meddeles, hvad disse Bøger indeholder af Oplysninger om Fæstebreve — et Stof, det formentlig vil være forsvarligt at bringe her, da det i sig selv skønnes af mere almindelig Interesse og — indført som det er i private Regnskabsbøger — er vanskeligt tilgængeligt for Offentligheden.

Hvad Gengivelsen angaar, har man anset det for upaakrævet at bringe de paagældende Notitser in extenso; de meddeles derfor her i Uddrag og delvis Oversættelse, men saaledes at alle faktiske Oplysninger er medtaget.

Efter de egentlige Fæstebreve (og Synsforretninger m. v.) meddeles enkelte spredte Notitser af lokalhistorisk Interesse.

Stoffet er ordnet kronologisk, og i Parenthes efter hver Notits angives, hvor i Regnskabsbøgerne den findes.

GELSKOV

1669 (?) 2. April til *Peter Müller* „eine kleine Koppel“ af *Christians Bol* ved *Eckerslunde*, 1 Rdlr. aarlig. Han har Aaret før lejet et Koppel af det øde Bol. (S. 103, atter overstreget).

4. April til *Hjulmageren* i *Hillerslev* *Christen* udlejet hans Grund for 2 Rdlr. ½ Ørte Havre aarlig. (S. 103).

27. April til *Ewald* i *Hillerslev* en lille Kaalhave bag hans Hus fra det øde Bol. 2 Mk. aarlig. (S. 103).

5. Maj. Besigtigelse ved *Hans Nielsen*, *Jens Hansen* og *Rasmus Bunde* af en Ager i „Kirchenfelde“, som *Hans Hagerup* har pløjet ganske uforsvarligt (unantwortlich), og som han skal staa til Regnskab for. (S. 103).

7. Maj. *Andres Schmit* har i Overværelse af *Thomas Ladefoged* og 4 andre Mænd oplyst, at der i „Kirchenfelde“ findes 2 Agre paa 3 eller 4 Skp. Havre, som ligger upløjet; herfor skal *Thomas* betale. (S. 103).

14. Maj. *Jürgen Sørensen* maa tøjre (tudern) paa 2 eller 3 Agre fra det øde Bol mod en Afgift paa 1 Fedtlam. (S. 103).

15. September. Olden ved Hørup udlejet til *Claus* for 2 Rdlr. og 4 Gæs. (S. 103).

Uden Dato. *Hans* i Nybøgt skal betale 4 Td. Havre i Indfæstning. (S. 103).

5. November. *Niels* i Hillerslev Gaarde lejer *Rasmus Bundes* Jord. (S. 103).

11. Marts til *Hans Olsen* i Hillerslev paa den Jord, som *Jens Hansen* i Hillerslev Gaarde før har haft. Afgift: 9 Sldr., 1 Lam, 2 Gæs. (S. 103). 1670

12. Marts til *Rasmus Jensen* i Hørup paa *Christians* Jord i Hillerslev. Afgift: 4 Rdlr., 1 Lam, 2 Gæs. (S. 103).

Ved A. H. von Holstens Afrejse til København: Til *Thomas* og *Mads Linde* $\frac{1}{3}$ af den øde Gaard. Afgift: $\frac{1}{3}$ af Skatterne, 1 Lam, 1 Gaas. — Til *Bertel Borens* $\frac{1}{3}$ af samme Gaard. — Til *Mølleren* $\frac{1}{3}$ af samme Gaard for 13 Mk. (S. 104).

14. Juni til *Andreas Jensen* paa *Christens* Bol. (S. 104).

Samme Dato til *Thomas* en halv øde Gaard Sterregaard i Hillerslev. (S. 104).

Ved A. H. von Holstens Afrejse til København: Til *Thomas* og *Mads Linde* $\frac{1}{3}$ af Sterregaard for $\frac{1}{3}$ af Skatterne, 1 Lam, 1 Gaas. (S. 104).

12. September til *Hans Olsen* paany paa den Grund, *Jens Hansen* har haft, for 9 Dlr., 1 Lam, 2 Gæs, 2 Td. Havre. (S. 104).

8. Oktober til *Bertel Borens* paa 3 Td. Sædeland, som A. H. von Holsten har „in der Bawrnfelde“, for 1 Ørte Byg, $\frac{1}{2}$ Ørte Havre, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Hovdage om Ugen, men ingen Skat. (S. 104.)

10. Oktober til *Peter Müller* paa $\frac{1}{3}$ af Sterregaard paa 3 Aar, aarlig 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, $\frac{1}{2}$ Otting Smør, 1 Gaas, 8 Sldr. (S. 104).

27. Oktober til *Rasmus Peersen* paa $\frac{1}{3}$ af Sterregaard paa 3 Aar,

for 1 Ørte Havre, 1 Lam, 1 Ørte Byg, 2 Gæs, 7 Sldr. For 1 Rdlr. gør han aarlig 2 Ægter til Byen. (S. 104).

17. November til *Mads Nielsen* i Hørup paa $\frac{1}{3}$ af Sterregaard paa 3 Aar. Ydelse som Rasmus Peersen. (S. 104).

Michaelis Aften. Overenskomst med *Nels Rasmussen* i Hillerslevgaard, at han fra Dato til Martini 1671 skal give $4\frac{1}{2}$ Ørte Byg, 3 Td. Havre, $1\frac{1}{2}$ Otting Smør, 3 Dlr. Bolgaltspenge, 1 Lam, 9 Forkser, 2 Gæs, 3 Høns, 12 Stk. Erritspenge, 3 Rdlr. Hovningspenge og skatte af 14 Td. 5 Skp. Htk. Hvis han senere overtager den resterende $\frac{1}{4}$ af Hillerslevgaard, skal han give fuld Landgilde, 8 Rdlr. Hovningspenge og Skat af 19-4-0-0. (S. 105).

1671 20. April til *Rasmus Hansen* paa B. B.'s Gadehus i Hillersløf, sædvanlig Skat, Landgilde og Hoveri. (S. 105).

1672 29. April *Albrecht* afstaar sin Eng i Sømosen. Landgilden nedsættes med 1 Otting Smør, 3 Mk. Erritspenge og er derefter: 1 Ørte Byg, 1 Lam. Skat af 2-0-0-0. 1 Dags Hovning og „bestellt mihr die Bawrn, wo es nötig thut“. (S. 106).

2. Maj til *Peter Müller* paa Sterregaards Grund for 2 Rdlr.

1674 18. Marts til *Jesper Jespersen* en Gaard i Hagerup. Indfæste: 5 Dlr. 6 Sk. (S. 165).

1676 6. Marts til *Tønnies Knudsen* en Gaard i Nybøl. Fritagelse for Skat til Majdag. 2 Hovdage om Ugen. Landgilde: 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, $\frac{1}{2}$ Otting Smør, 2 Høns, 20 Æg. (S. 167).

1. April til *Rasmus Hansen* en Gaard i Espe fra Majdag, 1 Hovdag om Ugen. Landgilde: 1 Ørte Byg dette Aar, ellers 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre. (S. 168).

23. April til *Knud Nielsen Buck* paa Gelskov Møller (Dagen før afregnet med *Peter Müller*). Indfæste: 10 Rdlr. Landgilden nedsættes med 6 Td. Mel. Skat fra Mikkelsdag. (S. 168).

1677 26. Marts til *Jone* en Part af Hillerslevgaard paa 1 Aar for 4 Rdlr. (S. 193).

1680 1. Maj til *Rasmus Hansen* eller *Trolle* paa *Peer Ibsens* Gaard i Hillerslev. (S. 225).

Samme Dato til *Lykke Knudsen* paa *Rasmus Hansens* Gaard i Espe, 12 Dlr. aarlig og Vedligeholdelse af Gaarden. (S. 234).

22. August til *Rasmus Bunde* paa *Thomas Rasmussens* Hus i Hillerslev, Skat af 1 Td. Htk., 2 Hovdage, beholder 2 Bæster, 1 Vogn og 1 Harve, indtil Holsten faar Brug derfor. (S. 227).

17. Oktober. Overenskomst med *Hans Olsen* (der allerede 1676 ses at have haft denne Gaard). Han har haft den sammen med *Jens Gøde*, men overtager nu hele Gaarden for 8 Td. Htk. Fritagelse for den halve Skat til Michaelis. Holsten giver Tømmer til Reparation. Vidner: *Jens Hansen* og *Niels Rasmussen*. (S. 225).

Uden Dato (17. Oktober 1680?) til *Jens Gøde* paa *Christens* Hus i Sallingen. Holsten giver Tømmer dertil, samt 1 Ko og 2 Skp. Rug. 1 Dags Hovning til Fastelavn, derefter vil Holsten accordere med ham om en anden. Vidner: *Jens Hansen* og *Niels Rasmussen*. (S. 226).

20. Oktober til *Rasmus Knudsen* paa en Gaard i Hillerslev, som *Albrecht Pedersen* fradøde, 2 Hovdage, Skat af 3-0-0-0. Landgilde: 1 Ørte Byg, 1 Otting Smør, Fritagelse derfor 1 Aar. (S. 237, jfr. 1681, 13. Juni).

Michaelis til *Jens Jyde* paa *Rasmus Bundes* Gaard i Hillerslev. Fritagelse for Skat til efter Jul. (S. 224).

1. Maj. *Rasmus Christensen* antager sit Hus igen. Han skal betale 4 Rdlr. af Ewalds Restance, 4 Rdlr. aarlig og rense Skorstene paa Gelskov hvert Kvartal. (S. 239). 1681

3. Juni til *Rasmus Knudsen* paa det halve af *Peer Hansens* Gaard, hver skal svare af 4 Td. Htk. (S. 239).

3. Juli til *Jens Jürgensen* paa *Rasmus Albertsens* Gaard i Nübel. Fritagelse for Hoveri til Allehelgens Dag, for Halvdelen af Skatten fra Michaelis til Paaske 1682, for Landgilde til 1682. Holsten giver Tømmer og Halm til Reparation. Vidner: *Jens Hansen*, *Rasmus Ibsen* og *Mads Andersen*, „Filebros diener i Nübel“. (S. 239).

30. November til *Lorentz Carl* paa *Maymosegaard* i Hillerslev. (S. 221).

4. December til *Hans Andersen* paa en Gaard i Hillerslev, som *Mads Nielsen* døde fra 7. Sept. 1681. (S. 241).
- 1682 Helligtrekonger til *Mads Christensen* og hans Søn en Gaard i Van-tinge. Fritagelse for Landgilde i 3 Aar, for Skat til Michaelis 1682, nedsat Hoveri til Majdag 1683, derefter fuldt Hoveri af $\frac{1}{2}$ Gaard. (S. 241).
1. Maj til *Niels Nielsen* paa *Lars Pedersens* Hus i Sallingen. (S. 230).
- 1683 22. April til *Niels Larsen* paa Maymosegaard, ansat til 11 Td. Htk. Fritagelse for Landgilde 1 Aar, for Skat 2 Kvartaler, for Hoveri til Mikkelsdag.
3. August til *Rasmus Jürgensen* paa *Andres Jürgensens* Gaard i Sallingen. Fritagelse for Skat til Michaelis 84, for Hoveri ligesaa, for Landgilde i 2 Aar. Staar for $5\frac{1}{2}$ Td. Htk. (S. 230).
- Michaelis til *Hans Andersen* paa *Rasmus Christens* Hus. (S. 240).
- 1684 5. Marts til *Jürgen Larsen* paa *Jens Jürgensens* Gaard i Nybøl. Indfæste 2 Dlr., Fritagelse for Skat til Michaelis. (S. 239).
29. Marts til *Per Nielsen* paa *Rasmus Andersens* Gaard i Finding. Fritagelse for Skat i 4 Kvartaler, Landgilde i 2 Aar. Fæsteren betaler „der frawn“ 2 Dlr. i Indfæstning, beholder de 3 Bæster, og hvad der ellers er paa Gaarden, samt sørger for Tækning m. v., hvorimod Holsten leverer Tømmer til Reparation. Vidner: *Hans Jensen* og *Mads Christensen*. (S. 211).
- Paaske. *Mathias* Gartner har genantaget sit Hus. Han skal have det frit og desuden 18 Rdlr. om Aaret og 4 Rdlr. til Sædekorn, men skal selv vedligeholde Huset. (S. 230).
20. Juli til *Jacob Andersen* paa en Gaard i Espe, som *Lykke Knudsen* forlod. Skat af 4 Td. Htk., 2 Hovdage, Fritagelse for Landgilde i 3 Aar. (S. 291).
- 1685 16. April til *Andreas Ibsen* paa den Gaard i Hillerslev, som *Per Hansen* og *Rasmus Knudsen* paaboede. Fritagelse for Skat til Nytaar, Nedsættelse af Hoveriet for Sommeren. Indfæste: 2 Dlr. (S. 284).

2. Maj til *Lars Nielsen* paa *Jacob Andersens* Gaard i Espe, Fri- tagelse for Skat og Landgilde til Michaelis. 2 Hovdage. (S. 291).

8. Maj til *Christen Christensen* paa *Hans Andersens* Hus. Ind- fæste: 2 Rdlr. Skal ellers gøre som de andre. (S. 240).

24. Maj til *Andreas Hansen* Skomager paa *Jürgen Rasmussens* Hus i Sallingen. Betaler 2 Rdlr. for Huset og i Skat, 1 Hovdag om Ugen. For Engen skal han barke en eller to Huder. (S. 230).

26. August til *Anders Rasmussen* paa *Rasmus Tønnesens* Gaard. Skal gøre $\frac{1}{3}$ Hoveri mod en fuld Gaard. Holsten giver Tømmer og Halm til Stuehuset (S. 301). 20. Juli s. A. var *Rasmus Tonsen* efter Dom forvist fra Gaarden. Ejendelene blev registreret og Holsten gav Konen noget Senge-, Dække- og Gangtøj, samt noget Garn og Køk- kentøj. (S. 310).

17. Januar til *Hans Andersen* i Hillerslev paany. Han skal paa Be- 1687 gæring rense Skorstenene paa Langesø, og naar Forpagtningen af Gelskov er udløbet, tillige her, samt ellers hvor Holsten bor. Desuden skal han komme, naar der kommer Ulykke paa Bæster eller Kvæg, endvidere 3—4 Gange om Aaret efter Begæring, samt vedligeholde Seletøj. (S. 298).

26. September til *Per Persen* paa *Anders Rasmussens* Gaard, Fri- tagelse for Skat til 1. Januar 1688. (S. 310).

4. April til *Per Andersen* paa *Per Lunghs* Gaard i Norder Broby. 1688 (S. 308).

Uden Dato (Juli) til *Niels Hansen* paa *Jürgen Larsens* Gaard. (S. 297).

Uden Dato (Februar) til *Christen Christensen* fra Odense. Naar 1689 han har faaet lovlig Afsked af Odense Magistrat, skal han i Huset hos *Hans Andersen*, de skal dele Huset og Arbejdet ligeligt. (S. 298. Aftalen truffet paa Langesø).

16. Februar. Paa *Niels Ladefogeds* Begæring skal *Rasmus Tønne- sen* have det halve af *Niels Nielsens* Hus og saa mange Sten, som behøves til Skorstenen. Hver skal gøre en Hovdag om Ugen. (S. 302).

22. Juni til *Mads Nielsen* paa *Rasmus Trolles* Gaard. Fritagelse for alt 1 Aar, for Landgilde dog 2 Aar mod at reparere Gaarden. (S. 299).

11. November til *Per Persen* paa *Niels Nielsens* Hus. Indfæste: 1 Rdlr. (S. 302).

1690 18. Februar til *Anders Rasmussen* (der i Forvejen har en Gaard) paa *Niels Jensens* Gaard. Han skal opbygge Gaarden i 8 Fag og holde den ved Magt, skatte af 7 Td. Htk. Landgilde tilsammen 4 Td. Byg, 2 Td. Havre, 1 Ott. Smør, 2 Lam, 2 Gæs, 4 Høns, det første Aar dog kun af sin egen, ikke af *Niels Jensens* Gaard, Hoveri af en fuld Gaard. (S. 304).

4. Maj til *Anders Skomager* i Sallingen paa *Jens Sørensens* Gaard i Hillerslev, 2½ Dlr. i Skat Kvartalet, ellers intet. (S. 310).

24. Maj til *Jens Pedersen* af Lundelsøe, Bødker, paa et Hus i Heeden, som *Jens Hansen* Bødker fradøde. 4 Mk. i Skat hvert Kvartal og Landgilde fra Mikkelsdag. 1 Hovdag om Ugen, Indfæste: 2 Dlr. (S. 303). (Paa en vedhæftet Seddel findes en Registrering af *Jens Hansen* Bødkers Bo, forsaavidt dette angaar Holsten, dat. 28. April).

2. Juli til *Henning Hansen* paa 1 Hus i Hørup, 1 Rdlr. aarlig (S. 296).

23. September til *Niels Jacobsen* paa en Gaard i Hillerslev, som *Christen Jyde* fradøde i Sommeren 1690. Fritagelse for Landgilde dette Aar, samt for Oktober- og Kornskatten. (S. 298).

1691 1. Maj til *Niels Jensen* paa *Morten Rasmussens* Sted i Finding. (S. 306). (Paa en vedhæftet Seddel Registrering af Holstens Ejendele hos *Morten Rasmussen*, dat. 29. April 1691).

23. September til *Paul Knusen* paa *Lars Nielsens* Bol i Espe. Landgilde: 1 Td. Byg, 1 Td. Havre, ½ Ott. Smør, 4 Dlr. Hovningspenge. (S. 291).

1692 1. Februar til *Jeb Andersen* paa *Jørgen Hansens* Gaard. Fritagelse for Skat for April Kvartal, for Landgilde 1 Aar. Før *Jørgen Hansen* havde *Mads Larsen* denne Gaard. (S. 106, mellem 13. og 25. Juni 1671 har Holsten noteret: „Matz Larsen, wie er gestorben, ist schul-

dig geblieben in allem 4 Dr. v. 3 schpr. Biug, darauff die Wittwe bezalt den 20. Junij 2 Dlr.). (S. 300).

10. Februar til *Tønnes Larsen* paa *Niels Jacobsens Gaard* i Hillerslev. Fritagelse for April- og Rugskat. (S. 298).

16. Februar til *Rasmus Larsen* paa *Jens Hansens Gaard*. Afgifter betales straks April Kvartal. Holsten skal „flye sielf gartzens bygning til rette“ og give ham 4 Td. Havre til Sædekorn. (S. 305).

16. Juli til *Rasmus Hansen*, „som tog encken“, paa *Per Andersens Gaard* i Norder Broby. (S. 308).

3. August til Sadelmager *Erich Mathies Lindebohm* paa *Anders Skomagars Hus* i Hillerslev, 4 Rdlr. aarlig. Indfæste 1 Rdlr. (S. 310).

Til *Jens Møller* paa *Rasmus Albertsens lille Gaard* i Hillerslev 4 Rdlr. aarlig. (S. 283). Udaterede

Til *Rasmus Albertsen* paa *Anne Bundes Hus* paa Sterregaards Grund 2 Hovdage om Ugen. Skat af 2 Td. Htk. (S. 283).

LANGESØ

25. Juni til *Peder Andersen*, født i Wierschløf, en Gaard i Wede, 1670 som *Hans Hansen* paaboede: Fritagelse for Hoveri til Paaske. Ejeren skal bygge 6 Fag Hus, Fæsteren bygge og forbedre. Kautionister: *Jørgen Rasmussen* i Morud og *Michel Rasmussen Schmidtt* (vel Professionen) i Morud. (Bl. 22 a).

19. April til *Christen Lauritzen*, som forhen boede i Dalby, en 1675 Gaard i Ruhe. Stedmaal: 1 Td. Havre. Fritagelse for en Del af Hoveriet til Mikkelsdag. Landgilden nedsættes med 1 Fd. Smør og et Brænd-Svin, saalænge Skatterne er som nu, og med et Fødenød i 2 Aar. Ejeren betaler Apoteker *Jacob Gottfried Becker* i Odense 15 Sldr., som Fæsteren skal tilbagebetale til Mikkelsdag 1675 og 1676. Fæsteren beholder Sæd i Jorden mod at betale 1 Td. Rug, endvidere 5 Bæster og 2 gode „wogne blag och havre“ imod at bygge og forbedre paa Gaarden. Fritagelse for Skat 1 Kvartal til 1. Juli, undtaget for Rytterskatten. Vidner: *Hans Thomsen* og *Morits Thomsen*, begge af Ruhe. (Bl. 14 a).

8. Juni til *Niels Ipsen* i Taagerud en Gaard i Morudgaard. Stedmaal: To Vogne, som han skal gøre „af mitt eget timmer“, Fritagelse for Landgilde 1 Aar, desuden Nedsættelse med 2 Rdlr., saalænge Skatterne er som nu, Fritagelse for Skat 1 Kvartal, for Hoveri til Mikkelsdag. Vidner: Fæsterens Svoger *Christen Hansen* i Riismølle og *Jørgen Thomsen* i Ballen. (Bl. 15 a).

16. August til *Peder Matsen* den Gaard i Sünderse, som *Hans Matzen* sidst paaboede. Sæden i Jorden skal tilfalde Fæsteren undtagen 3 Skp. Byg, saadet i „Müllehoog“ og et Stykke Havre, som er saadet paa Axellø, som *Erich Hansen* i Sunderse skal beholde, men „Foringen“ af begge Stykker bliver dog ved Gaarden. Fæsteren beholder 5 Bæster, som er paa Gaarden. Fritagelse for Landgilde 1 Aar, derefter Nedsættelse med 1 Pund Byg og 2 Rdlr., saalænge Skatterne er som nu. Fritagelse for Skat til Oktober, for Hovning til Høsten, dog at han skal deltage 3 Dage i Foraarspløjningen og slaa Græs. Ejeren leverer Bygningstømmer og 10 Traver Langhalm. Vidner: *Christen Hansen Schmitt* i Morud Schoff. (Bl. 15 b).

26. August til *Jens Nielsen*, født i Trøsterup, paa det (. . . Angivelse mangler) i Katzhegnet. Fritagelse for Hoveri til Mikkelsdag, undtagen Græsslaaning, dog skal han gøre sine Hovgærder færdige. Fritagelse for Skat til S. Laurentii Dag, som er 10. August. Fritagelse for 1 Ott. Smør af Landgilden. Ejeren lover ham to Sulerum Hus og 4—6 Traver Langhalm. Vidner: *Niels Nielsen* i Morud og Fæsterens „suærfader“ A. H. S. (Bl. 16 b).

1676 10. Juli til *Christen Lauritsen* i Ruhe og *Laurits Rasmussen* paa en Gaard i Ruhe. De skal tilbagebetale det Sædekorn, som Ejeren har laant *Christen Lauritsen*. Hver svarer halv Landgilde, Skat og Hoveri. C.L. desuden sin Sædekornsrestance fra forrige Aar. (Bl. 18 a).

16. Juli til *Peder Johansen* paa et Hus i Ruhe, som *Mogens Skræder* sidst paaboede. Stedmaal: 4 Rdlr. Aarlig Afgift 4 Rdlr. Fritagelse for Hoveri. *Andres Knudsens* Kone skal blive boende i den lille Stue i Vinter, indtil Paaske 1677 uden Afgift. (Bl. 18 b).

26. September til *Jørgen Rasmussen* i Ruhe paa den Gaard i Faste-

rup, som *Jens Nielsen* sidst paaboede. Fæsteren beholder 3 Bæster og det Korn, som nu findes paa Gaarden: 3 Traver 8 Kærver Rug, 3 Traver Byg, 3 Traver Blandkorn, 2 Traver Havre, 3 Læs Boghvede, 5 Læs Hø, „item huis schma tyg“, som findes paa Gaarden, Plov og Vogne, og skal betale 8 Sldr. Delvis Fritagelse for Hoveri til Paaske, for Skatter til Paaske og for Landgilde til 1677. Vidne: *Matz Hansen*. (Bl. 19 a).

15. Januar til *Rasmus Andersen* paa den Gaard i Ruhe, som *Christen Lauritzen* sidst paaboede. Stedmaal: 1 Td. Havre. Fritagelse for Skat til 1. Januar 1678. Landgilden nedsættes med 1 Fødenød og „Mauneschwein“, saalænge Skatterne er som nu. Delvis Fritagelse for Hoveri til Mikkelsdag. Fæsteren beholder 7 Bæster og 1 Føl, skal bygge og forbedre Gaarden. Ejeren leverer Tømmer og 4–6 Traver Langhalm. Vidner: *Oluf Jørgensen* og *Jørgen Rasmussen*, begge af Morud. (Bl. 19 b).

18. Februar til *Rasmus Nielsen* paa en halv Gaard, som hans Fader *Niels Rasmussen* nu ibor. Stedmaal: 10 Sldr. Vidner: Faderen *Niels Rasmussen*, *Niels Nielsen* i Morud og *Knud Andresen* i Schosgarde. (Bl. 20 a).

19. Februar til *Jørgen Knudsen*, *Knud Andersens* Søn i Schosgarde, paa en halv Gaard, som hans Fader nu ibor. Stedmaal: 15 Sldr. Vidner: Faderen, *Jørgen Thomsen* i Ballen og *Niels Nielsen* i Morud. (Bl. 20 b atter overstreget. Tilføjelse (med anden Haand): for festet paa 12 sldr. modereret er udi commiſsionen d/ 6. Augusti 84, giort rigtighed).

6. Marts til *Niels Olufsen* paa det Hus, som hans Stiffader nu ibor, som kaldes Bughuset. Stedmaal: 15 Sldr. betales i 3 Rater og lover *Hans Ipsen*, „som er nu *Niels Oluffs* stifsøn sa well som *Niels Olufsen* en for allè och alle for en“ at holde dette. Vidne: *Andreas Petersen* i Nyfeste. (Bl. 21 a).

20. Juni til *Per Olufsen* Skomager, født i Bogense, paa den Gaard i Sünderse, som *Per Matzen* sidst paaboede. Ejeren lader bygge 10 Fag Huse, paanær Kliningen, som Fæsteren skal sørge for. Fri-

tagelse for Landgilde til Mikkelsdag 1678, Nedsættelse af Landgilden med 2 Td. Byg, „mens tieden ehr, som hun nu ehr“. Hoveriet afløses med 6 Sldr. Vidne: E. H. S. (Bl. 21 b).

1678 21. Februar til *Niels Peder Lauritzen* paa den Gaard i Sünderse, som *Henning Jørgensen* paaboede. Stedmaal: 1 Ørte Havre. Fæsteren skal gøre Hovning fra Mikkelsdag, betale Skatter fra 10. September, Ejeren leverer ham 5 Bæster til St. Hansdag mod, at han bygger og forbedrer Gaarden. (Bl. 22 b).

29. Oktober til *Niels Jørgensen* paa den Gaard i Wede, som *Peder Andresen Dan* paaboede. Hoveri 2 Dage om Ugen fra Paaske 1679. (Bl. 26 b).

1679 29. Oktober til *Morten Pedersen*, født i Ruhe, paa det Hus i Ruhe, som *Hans Clausen* sidst paaboede, paa 3 Aar fra Mortensdag. Aarlig Afgift 18 Sldr. Vidne: *Jørgen Thomsen* i Ballen. (Bl. 13 b).

1680 3. August til *Hans Hansen Schmitt* paa *Hans Kaspersens* Gaard. Aarlig Afgift 4 Sldr. Fæsteren holder Huset ved Magt. Vidner: *Hans Andresen* og *Andres Kasparsen* i Sünderse. (Bl. 12 b).

1682 13. April til *Anders Jørgensen* paa *Rasmus Olufsens* Stuehus. Afgift 5 Dlr. aarlig. (Bl. 20 b).

1683 17. Januar til *Peder Jørgensen* i Ballen paa det Hus i Kathegnet, som kaldes Søhuset. Stedmaal: 3 Dlr. Han har faaet 4 Bæster, 1 Vogn, 1 Kværn, 3 Gæs, 1 „sue“ (?) for 28 Dlr. 2 Mk. 2 Sk. Fritagelse for Hoveri til Mikkelsdag „vden noget at høste och schla“. Vidner: *Peder Mortensen* i Ruhe og *Jesper Christensen*.³ (Bl. 46 b).

5. Marts til *Anders Hansen* paa det Hus i Kathegnet, som *Anders Veffuer* paaboede. Stedmaal: 1 Sldr. Fæstet løber fra Paaske. 1 Hovdag om Ugen (hver Mandag). (Bl. 6 b).

18. Marts til *Hans Rasmussen*, *Hans Andersen* i Synderse og *Thomas Moritzen Møller* i Margaards Mølle den Gaard i Synderse, som *Peder Madsen* paaboede; de skal give fra Wolbersdag 1683 til s. D. 1684 12 Sldr. og hver pløje til 6 Skp. Korn. For Aarene 1685 og 1686 aarlig 12 Sldr. og 8 Gæs og hver pløje til 8 Skp. Korn. Endvidere skal de hvert Aar gøde til 20 Skp. Rug. (Bl. 33 a).

17. September til *Semen Pedersen, Knud Andersen og Hans Jensen* i Sünderse den Gaard, *Niels Per Lauritzens* paaboede paa 3 Aar. Aarlig Afgift 11 Dlr. til Martini. Hver Mand skal pløje aarlig til 8 Skp. Korn. (Bl. 22 b).

3. Oktober til *Laurits Augustinussen* paa det Hus *Anders Kaspersen* sidst paaboede. (Bl. 33 b).

15. Oktober til *Mads Knudsen* i Rue paa den lille Gaard. Sædvanligt Hoveri 2 Dage om Ugen og Græsslaaning som de andre. Afgift: 1 Td. Rug, 5 Skp. Byg. Fritagelse for Landgilde, Skat og Hoveri til Michaelis 85. (Bl. 60 a). 1684

16. Oktober til *Anders Hansen* paa et Hus i Katzhegnet, som *Rasmus Frost* tilforn har haft. Fritagelse for Skat, Landgilde og Hoveri til Jul 1685. Ejeren skal opsætte 3 Sulrum Hus og lade dem tække, samt give ham „noget kløf“ til Loftet. Fæsteren skal gøre 2 Hovdage om Ugen og ellers efter Sædvane (Bl. 57 b).

23. November til *Jørgen Caspersen* paa en Gaard i Sunderse. Fritagelse for Skat til Johannis 85, for Hoveri til Michaelis. Det første Aar giver han i Landgilde kun 3 Ørter Byg, 1 Lam, 2 Gæs, 2 Skp. Havre, 4 Høns og 20 Æg. Ejeren giver ham en Eg og en Bøg til at forbedre Gaarden med. Hoveriet afløses med 5 Rdlr. Landgilden ned sættes med 1 Ott. Smør og 1 Forokse, saalænge Skatterne er som nu. (Bl. 58 b).

Uden Dato. *Jørgen Caspersen* skal give 2 Rdlr. for Engstykket til Stephens Gaard i Synder Sec. (Bl. 59 a, overstreget). — *Hans Andersen*, ibid. 1 Rdlr. for Engstykket til det lille Sted. (Bl. 59 a, overstreget). — *H. Jacob*¹ 6 Rdlr. for *Rasmus Nielsens* Gaards Engbund i Fastrup. (Bl. 59a). — *Peer Ballum* 3½ Td. Havre for Fiskeriet. (Bl. 59a). 1685

30. Januar til *Jørgen Olfsen* paa Lille Kiøbeschovs Bolig aarlig 7 Dlr. til Martini. (Bl. 57 a).

23. Marts. Overenskomst med *Hans Møller* i Roe Mølle paa 3 Aar. Han skal give aarlig 26 Dlr., betale Sognerytterpenge, holde Møllen

¹ Jacob Olsen Dyrhoff, 1681—88 Sognepræst i Vigerslev og Veffinge.

ved Magt, male Gaardens Korn frit og hente og bringe det med sine egne Heste. (Bl. 57 b).

30. April til *Peter Thomsen* paa den Gaard i Fastrup, som *Niels Stensen* forhen har haft. Han skal betale Skat af $2\frac{1}{2}$ Td. Htk., hvad enten den nye Matrikel bliver højere eller lavere fra April 1686. Om Sommeren skal han slaa Græs med de andre, ingen Afkortning i hans andre Hovdage. Han skal gøre Hoveri 2 Dage tilfods fra Michaelis, tærskes 1 Dag om Ugen denne Vinter og vedligeholde Gaarden. Fritagelse for Landgilde 1685. (Bl. 57 a).

1. Maj. *Jørgen Thomsens* Gaard i Ballum med den Jord, som *v. Buchwald* har lagt dertil, ansættes til 5 Td. Htk. Landgilden til 2 Td. Rug, 3 Td. Havre, 1 Ott. Smør, Hoveriet til $\frac{2}{3}$ af en hel Gaard. Skatteansættelsen uafhængig af den nye Matrikels Udfald. (Bl. 60 a).

21. Maj til *Jürgen Rasmussen* paa en Gaard i Sunder See, som *Niels Per Laursen* sidst paaboede. Fritagelse for Skat til Nytaar. Fremtidig skatter han af 7 Td. Htk. Fritagelse for Landgilde i 2 Aar til Martini 1687. Landgilden nedsættes, saalænge han har Gaarden, med 1 Fd. Smør og 1 Forokse. Ejeren giver fornødent Tømmer. Fritagelse for Hovningspenge til Nytaar, ellers 5 Rdlr. (Bl. 58 b, overstreget).

31. Maj til Hr. *Knud Krag*² paa den lille Gaard, som *Jürgen Rasmussen* „für diesen auf gewohnt“. Ejeren bygger 3 Sulrum uden Tækning, Landgilde: 14 Pd. Byg, 1 Ørte Havre. Fritagelse for Hovning og Hovningspenge. Ejeren giver, i Stedet for at takke 1 Sulrum, en Eg og 4 Læs Hø. (Bl. 58 b).

5. Juni til *Johan Herman Falst* paa et Sted i Ruhe. Ejeren bygger et Sulrum Hus paa 4 Fag, Tag og Vægge skal Fæsteren sørge for. Fritagelse for alt til næste Martini, derefter aarlig 5 Rdlr. af Hus og Hovningspenge, ellers intet. (Bl. 58 b).

11. Juni til Hr. *Knud Krag* i Sunder See paa *Rasmus Olfens* Gaard paa 3 Aar fra Michaelis 85. 16 Dlr. det første Aar, 24 det andet og 32 det tredje. Ejeren skal bygge et Hus paa Grunden. (Bl. 60 b).

² Knud Gregersen Krag, 1681—1710 Sognepræst i Sønder sø.

18. Juni til *Rasmus Jürgensen* paa den lille Gaard i Katzhein, som *Niels Andersen* forhen paaboede. Ejeren skal bygge 3 Sulrum Hus med Tækning og give ham 1 Bøg til Loftet. Fritagelse for Skat til Martini, indtil Martini skal han kun gøre 6 Hovdage, ellers som sædvanlig. (Bl. 60 b, overstreget).

12. Juli til *Anders Knudsen* i Sunder See paa den Gaard, som *Niels Per Lauritsen* forhen paaboede. Fritagelse for Landgilde til Michaelis 1686, for Hoveri til Majdag, derefter 7 Rdlr. aarlig i Hovningspenge. Ejeren giver en Bøg til Plov, samt Vogntømmer, nødvendigt Tømmer til Gaardens Reparation. Fæsteren beholder de 3 Td. Rug, der er saact. Derimod beholder Ejeren Hveden og *Jørgen Jensen* i Kielleby den Havre, han har saact. (Bl. 61 a).

30. September til *Stephen Petersen* paa den Gaard i Synder See, som han hidtil har boet paa. Fritagelse for Skat, Landgilde og Hovning til Michaelis 1686, undtagen Rytterpengene. Gaarden er ansat til 7 Td. 2 Skp. Htk. Hovningspengene aarlig 7 Dlr. Ejeren skal pløje for ham til Rug og Byg og give fornødent Tømmer og Brædder til Forbedring, 1 Hest og 2 Traver Langhalm. Desuden 2 Heste, som Fæsteren skal betale. (Bl. 61 a, overstreget).

15. November til Hr. *Knud Krag* i Sunder See paa *Rasmus Olf-sens* Gaard ibid. Ejeren opsætter 2 Huse, et paa 10 og et paa 14 Fag, skaffer 50 „Heugeltræer“, 200 Brædder, 12 Læs „Wegge wege“, næste Aar desuden 3 Sulrum Hus til Stuehus. Tækning og Husenes Færdiggørelse paahviler Hr. Knud, hvorfor der eftergives ham 1 Aars Afgift med 16 Dlr. Ejeren giver yderligere 2 Td. Rug. Efter 3 Aars Forløb skal Hr. Knud have Fæste paa Livstid. (Bl. 61 b, tillige indført Bl. 56 b, jfr. ovenfor 11. Juni 1685).

16. Marts til *Niels Sørensen, Niels Christensen, Niels Pedersen* og *Niels Andersen* paa en Bygmark ved Fastrup ved Kielleby, som ligger til den øde Gaard der, paa 2 Aar, aarlig 10 Sldr., 1 Ægt og 1 Dag Høslagning af hver. (Bl. 62 a). 1686

30. Marts til Hr. *Knud Krag* paa *Stephen Petersens* Gaard i Synder See. Fritagelse for alt indtil 1. Januar 1687. Derefter skal Hr.

Knud skaffe en dygtig Karl til Gaarden eller selv svare alle Afgifter. Han skal færdiggøre alle Husene og give Sædekornet igen. Ejeren giver ham en god Bøg. (Bl. 62 a).

Paaske, til *Christen Christensen* Skræder paa et Hus i Katzhein, som *Anders Hansen* forhen paaboede. Indfæste 2 Rdlr. Aarlig Afgift 4 Rdlr., desuden hvad der forefalder af Arbejde paa Gaarden. Ejeren giver ham en Ko, som han ogsaa skal arbejde for. (Bl. 62 a).

30. Maj. Overenskomst med *Hans Madsen* i Sunder See. Han skal aarlig give 3 Dlr. Hovningspenge, og Landgilden er 19 Skp. Byg. (Bl. 62 a).

1687 18. Februar til *Morits Thomsen* i Rue, *Peter Caspersen* i Aagaard og *Jørgen Andersen* i Fastrup paa en Del af *Rasmus Nielsens* øde Gaard i Fastrup paa 1 Aar. Ejeren beholder Fælleden til 50 Faar. Aarlig Afgift 18 Dlr. De skal hver gøde til 1 Td. Rug. (Bl. 62 b).

4. Marts til *Niels Rasmussen* paa et Stykke Kirkejord ved Sundersee, kaldet Axelstert, for 6 Skp. Byg aarlig og Skat efter Matriklen. (Bl. 64 b).

11. Marts til *Hans Hansen* Smed og *Hans Jensen* i Sunder See paa *Jürgen Henningsens* Gaard ibid. til næstkommende Michaelis. Ejeren beholder Fælleden. Aarlig Afgift 12 Dlr. Hver skal gøde til 1 Ørte Rug. (Bl. 62 b, jfr. nedenfor 1. August 1687).

2. April til *Sven Møller* paa den Jord, som ligger til *Mads Knudsens* Hus i Rue, indtil dette paany bliver bortfæstet. Fæsteren betaler Skatter og Landgilden, som er 5 Skp. Rug, 1 Td. Byg. (Bl. 60 b, overstreget).

30. Juli til *Per Larsen* paa den lille Gaard i Rue, som *Mads Knudsen* paaboede. Hovning: kun 1 Dag til St. Hans. Landgilde fra Martini, Skat fra Mikkelsdag. (Bl. 64 b).

1. August *Hans Hansen* Smed og *Hans Jensen* har lejet Gaarden (se ovenfor 11. Marts) paa 2 Aar fra Michaelis 1687, aarlig 10 Rdlr. Hver skal 1 Dag med 1 Spade grave Tørv. Ejeren beholder Fælleden. (Bl. 62 b).

8. September til *Sven Møller*, *Jørgen Andersen*, *Gertrut* (rettet fra

Moritz) *Thomsen* og hendes Søn *Niels Moritsen* paa den Jord, som ligger til *Rasmus Nielsens* øde Gaard i Fastrup. Ejeren beholder Fælled. Fæsterne skal betale 30 Dlr. og gøde det kommende Aar til 1 Td. Rug. (Bl. 70 a, overstreget).

6. April til *Michel Smit* og *Morten Bødker* i Fastrup paa Jorden ¹⁶⁹⁰ til *Peter Thomsens* (forhen *Niels Stensens*) Gaard i Fastrup. Ejeren beholder Husene og „Abelhafuen“. (Bl. 57 a).

Paaske er *Augustinus* kommet i det Hus (vistnok et af de under ¹⁶⁹¹ 15. November 1685 omtalte). Skal give 2 Rdlr. i Indfæste og ellers være fri. (Bl. 61 b).

23. September til *Sven Møller* og *Fjergen Andersen* paa den øde Gaard i Fastrup paa 3 Aar; de skal gøde hver 2 Td. Toften beholder Ejeren. Aarlig Afgift 34 Sldr. og 1 Ægt hver. (Bl. 70 a).

5. Oktober til *Niels Madsen* udi (ulæseligt) al Jorden til *Anders Knudsens* Gaard i Sunder See i Marken paa 3 Aar. Han skal gøde dertil hvert Aar i det mindste 2 Td. Rug, give aarlig 22 Dlr. (Bl. 64 b).

3. Oktober til *Hans Jensen* og *Hans Hansen* i Sunder See paany ¹⁶⁹² paa *Jürgen Henningsens* Gaard paa 2 Aar fra Michaelis. Aarlig 18 Dlr. Fælled beholder Ejeren. (Bl. 65 a).

SPREDTE NOTITSER FRA GELSKOVBOGEN

Bonden *Jürgen Hansen* i Sallingen faar eftergivet alle Restancer 14. August 1682, „so lange er auf meinen Stafn bleibt vnd nachgehents alle Zeit richtig abbezahlt“. (S. 229).

Bonden *Søren Jyde* faar eftergivet Restancer til 1680 med 113 Dlr., „so lange er auf meinem stafen bleibt“. (S. 291).

Bonden *Hans Olfson* er død i Foraaret 1694 (før 26. April). (S. 293).

Uden Aar. 5. December rømte *Lars Hansen* fra sit Hus i Sallinge, som *Lars Schomager* havde tilforn. (S. 311).